

TANTÁRGYI ADATLAP

ÁLTUDOMÁNY ÉS TUDOMÁNY

BMEGT41BX4T002-00

I. TANTÁRGYLEÍRÁS

1. ALAPADATOK

Tantárgy neve

ÁLTUDOMÁNY ÉS TUDOMÁNY

Azonosító

BMEGT41BX4T002-00

A tantárgy jellege

kontaktórás tanegység

Kurzustípusok és óraszámok

<i>Típus</i>	<i>óraszám</i>
Előadás	2
Gyakorlat	0
Laboratórium	0

Tanulmányi

teljesítményértékelés

(minőségértékelés)

típusa

félévközi

érdemjegy

Kreditszám

3

Tantárgyfelelős

<i>Neve</i>	<i>Beosztása</i>	<i>Email címe</i>
-------------	------------------	-------------------

Dr. Bíró Gábor István	egyetemi docens	biro.gabor@gtk.bme.hu
-----------------------	-----------------	-----------------------

Tantárgyat gondozó oktatási szervezeti egység

Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

A tantárgy weblapja

<https://edu.gtk.bme.hu>

A tantárgy oktatásának nyelve

magyar - HU

A tantárgy tantervi szerepe, ajánlott féléve

Szak: Szabadon választható tárgyak

Tantárgy szerepe: Szabadon választható

Ajánlott félév: 0

Közvetlen előkövetelmények

<i>Erős</i>	Nincs
-------------	-------

<i>Gyenge</i>	Nincs
---------------	-------

<i>Párhuzamos</i>	Nincs
-------------------	-------

Kizáró feltételek BMEGT41A028 és BMEGT41M301

A tantárgyleírás érvényessége

Jóváhagyta a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Kari Tanácsa (2025.07.10.) az 580501/3/2025 iktatószámon hozott határozatával, amely érvényes 2025.07.10.-től.

2. CÉLKITŰZÉSEK ÉS TANULÁSI EREDMÉNYEK

Célkitűzések

A tantárgy célja, hogy a hallgatók reflektált és tudatos viszonyt alakítsanak ki a tudomány és az áltudományok megkülönböztetését illetően. A kurzus a fontosabb elméleti hagyományok ismertetésén túl komoly hangsúlyt helyez a hétköznapi életben felmerülő gyakorlati kérdések vizsgálatára is. Egy olyan korban, amikor a tudomány tekintélyét újabb és újabb irányzatok próbálják kikezdeni, vagy felhasználni (lásd pl. kreacionizmus, parapszichológia) az egyetemi képzések kiemelten fontos területe a módszertani tudatosság fejlesztése és a hallgatók felkészítése arra, hogy a társadalmat is érintő tudományos kérdésekkel kapcsolatban megalapozott véleményt alakítsanak ki. Éppen ezért a kurzus az áltudományok és a demarkáció problémáján túl vizsgálja a megbízható és nem megbízható tudásformák közti különbséget, a tudomány, az oktatás, a társadalom és a média kapcsolatát, valamint a szakértőiség kérdését.

Tanulmányi eredmények

Tudás

1. Ismeri a tudomány és áltudomány közötti hasonlóságokat és különbségeket, módszertani alapjaikat.
2. Ismeri a tudomány, az oktatás, a társadalom és média összefüggéseit, e kapcsolat különböző szintű megnyilvánulásait és ezek következményeit.
3. Ismeretei kiterjednek a szakterület tágabb rendszerben való elhelyezésére, a rokon szakterületekhez való kapcsolatok meg- és felismerésére, a tágabb rendszer adta lehetőségek és a hatásrendszerre vonatkozó kontextusok használatára.
4. Megfelelő és elegendő ismeretanyaggal rendelkezik ahhoz, hogy eligazodjon a társadalmi döntéshozatal különböző mechanizmusában.

Képesség

1. Szakmai szóhasználata során magabiztosan használja a szakma szókincsét, a szakma szaktudományos alapfogalmait, és a rájuk épülő speciális szakszókészlet elemeit.
2. Rendelkezik az új látásmód képességével, képes a tudományt és annak környezetét interdiszciplináris szemlélettel megközelíteni.
3. Szakmai feladatainak megoldásában képes önálló elemzésre, értékelésre, és következtetések és magyarázatok szintetizálására.
4. Képes az információk kritikus elemzéséhez és feldolgozásához kellően megalapozott technikák széles skálájának alkalmazására.
5. Képes az élethosszig tartó tanulás folyamatában való részvételre.
6. Sokoldalú, interdiszciplináris megközelítéssel azonosít speciális szakmai problémákat, feltárja és megfogalmazza az azok megoldásához szükséges részletes elméleti és gyakorlati hátteret.
7. A tanult elméletek és módszerek alkalmazásával tényeket és alapvető összefüggéseket tár fel, rendszerez és elemez, önálló következtetéseket, kritikai észrevételeket fogalmaz meg, döntés-előkészítő javaslatokat készít, döntéseket hoz rutin- és részben ismeretlen - hazai, illetve nemzetközi - környezetben is.

Attitűd

1. Elfogadja és következetesen vállalja a társadalomtudományi gondolkodás sokszínűségét, és hitelesen képviseli szűkebb és tágabb környezetében ennek szemléleti alapjait.
2. Nyitott a kritikus önértékelésre, a szakmai továbbképzés különböző formáira, az értelmiségi világlátás önfejlesztő módszereire és törekszik önmaga fejlesztésére e területeken.
3. Problémacentrikus látásmóddal, problémamegoldó gondolkodással rendelkezik.

Önállóság és felelősség

1. Saját szakmai közegében olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot alakít ki, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.
2. Önálló, konstruktív és asszertív az intézményen belüli és kívüli együttműködési formákban.
3. Önállóan végzi munkáját tevékenysége kritikus értékelése és folyamatos korrekciója mellett.
4. Felelősséggel részt vállal szakmai nézetek kialakításában, indoklásában.
5. Az elemzésekért, következtetéseiért és döntéseiért felelősséget vállal.

Oktatásmódszertan

Előadások

Tanulástámogató anyagok

- Kutrovácz Gábor – Láng Benedek – Zemplén Gábor: A tudomány határai. Budapest: Typotex, 2008.
- Kutrovácz Gábor – Láng Benedek – Zemplén Gábor (szerk.): „Tudományon innen és túl”. Tematikus blokk a Replika c. folyóiratban 54–55. szám (2006), 119-205. o. (Lásd Kutrovácz–Láng–Zemplén, Vermeir, Shapin, Gieryn, Gregory–Miller cikkeit.)
- Beck Mihály (2004): Parajelenségek és paratudományok. Budapest: Vince Kiadó.
- Bunge, Mario A. (1982): Demarcating Science from Pseudo-Science. In Fundamenta Scientiae 3: 369–388.
- Grim, Patrick. (1982): Philosophy of Science and the Occult. Albany: State University of New York Press.
- Shermer, Michael (2001): Hogyan hiszünk. Istenkeresés a tudomány korában. Budapest: Typotex.
- Jegyzetek, letölthető anyagok - Downloadable materials A tárgyhoz kapcsolódó jegyzet és a bemutatott slide-ok. / Lecture notes and PPT-slides.

II. TANTÁRGYKÖVETELMÉNYEK

A TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNY ELLENŐRZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

Általános szabályok

A 2.2. pontban megfogalmazott tanulási eredmények értékelése: kettő évközi írásbeli teljesítménymérés és az aktív órai részvétel alapján (opcionális) történik.

Teljesítményértékelési módszerek

1. Összegző tanulmányi teljesítményértékelés: a tantárgy és tudás, képesség típusú kompetenciaelemeinek komplex, írásos értékelési módja zárthelyi dolgozat formájában. A dolgozat tudáselemekre, értelmezési feladatokra, következtetési feladatokra koncentrált írásos kérdésválaszolás formájában. Munkaidő anyagrésztől függően 30-60 perc. Minden összegző tanulmányi teljesítményértékelésen legalább a szerezhető pontok 50%-át el kell érni a tárgy teljesítéséhez. 2. Részteljesítmény-értékelés (órai aktív részvétel, opcionális): a tantárgy tudás, képesség, attitűd, valamint önállóság és felelősség típusú kompetenciaelemeinek egyszerűsített értékelési módja, melynek megjelenési formája a felkészült megjelenés és tevékeny részvétel a gyakorlat folyamatában, felkérésre vezetett példamegoldás a hallgatók előtt; az egységes értékelési elveket a tantárgyfelelős és a tantárgy előadója együttesen határozza meg.

Szorgalmi időszakban végzett teljesítményértékelések részaránya a minősítésben

- 1. összegző tanulmányi teljesítményértékelés: 50
- 2. összegző tanulmányi teljesítményértékelés: 50
- részteljesítmény értékelés (órai aktív részvétel) (opcionális): 25
- összesen: 100

Vizsgaelemek részaránya a minősítésben

Az aláírás megszerzésének feltétele, az aláírás érvényessége

Érdemjegy-megállapítás

Jeles	90
Jeles	85–90
Jó	70–84
Közepes	55–69
Elégéses	40–54
Elégtelen	0-39

Javítás és pótlás

Mindkét összegző tanulmányi teljesítményértékelés a pótlási időszakban díjmentesen pótolható vagy javítható. Javítás esetén a korábbi és az új eredmény közül a pótláskor vagy javításkor elért eredmény kerül beszámításba.

A tantárgy elvégzéséhez szükséges tanulmányi munka

részvétel a kontakt tanórákon	28
félévközi készülés a gyakorlatokra	12
felkészülés a teljesítményértékelésekre	50
összesen	90

A tantárgykövetelmények jóváhagyása és érvényessége

A Kari Hallgatói Képviselőt véleményezése után jóváhagyta dr. Lógó Emma oktatási dékánhelyettes 2025.07.07-én. Érvényes 2025.07.07-től.

III. RÉSZLETES TANTÁRGYTEMATIKA

TEMATIKAI EGYSÉGEK ÉS TOVÁBBI RÉSZLETEK

A félévben sorra vett témák

1. Bevezetés. A tudományok és áltudományok problémája mindennapjainkban. A kurzus célkitűzésének ismertetése, beszélgetés. 2. A tudományfilozófia kísérletei a tudomány elválasztására az áltudománytól. 3. A tudománytörténet-írás mint az utólagos elválasztás eszköze, a határok időbeli változása. 4. Esettanulmány 1. Csillagászat és asztrológia régen és ma. Visszatérés a tudományos módszer kérdéséhez. 5. Esettanulmány 2. Parapszichológia, paratudományok. A tartalmi elválasztás problémája, határmeghúzási stratégiák. 6. Esettanulmány 3. Az alternatív őstörténet problematikája. A szakértőiség kérdése. 7. Esettanulmány 4. Evolúcióelmélet és kreacionizmus. Szcientológia. A vallás és tudomány kapcsolata. 8. Esettanulmány 5. Az alternatív orvoslás hagyományai. Akupunktúra, homeopátia. Társadalmi és kulturális autoritás. 9. Határmunkálatok a tudományban. Viták a tudomány határainál. 10. Határmeghúzási kísérletek a tudományszociológia segítségével. 11. A tudomány publikus megértése. Az oktatás és a média szerepe. Tudományos vagy társadalmi probléma az elhatárolódás?

További oktatók

Bárdos Dániel egyetemi adjunktus bardos.daniel@gtk.bme.hu

Kutrovátz Gábor egyetemi docens kutrovatz.gabor@gtk.bme.hu

A tantárgykövetelmények jóváhagyása és érvényessége

A Tantárgyi adatlap I. és II. részén túli III. részét az érintett szak(ok) szakfelelőse(i)vel való egyeztetés alapján az 1.8. pontban megjelölt Filozófia és Tudománytörténet Tanszék vezetője hagyja jóvá.